

TÜRK-İŞ | Haber Bülteni

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

Bayındır Sokak No: 10 Kızılay - Ankara | Tel: (0.312) 433 31 25-29 | Faks: (0.312) 433 85 80 - 433 68 09

facebook.com/turkiskonfederasyonu | twitter.com/turkiskonf | www.turkis.org.tr

28 Mayıs 2014

MAYIS 2014 AÇLIK ve YOKSULLUK SINIRI

- ✓ YOKSULLAR İÇİN İÇİN YANIYOR...
- ✓ MUTFAK ENFLASYONU ZİRVEDE: ONİKİ AYLIK ARTIŞ YÜZDE 16,30
- ✓ DÖRT KİŞİLİK AİLENİN AÇLIK SINIRI 1.158, YOKSULLUK SINIRI 3.771 LİRA
- ✓ ASGARİ ÜCRET BEKAR İŞÇİNİN YAŞAM MALİYETİNİN YÜZDE 61'İNİ KARŞILIYOR...

Türkiye'de yoksulluk sorunu, başta çalışanlar olmak üzere toplumun önemli kesimini doğrudan etkilemektedir. İşsiz ve gelirsiz olan kesimlerin yaşama şartları çeşitli sosyal yardım uygulamalarıyla kontrol altına alınmaya çalışılırken, çalışanların yoksulluğu büyük ölçüde güvencesiz istihdam ve düşük gelir nedeniyle devam etmektedir.

TÜRK-İŞ, 27 yıldan bu yana her ay çalışanların geçim koşullarını ortaya koymak ve temel ihtiyaç maddelerindeki fiyat değişikliğinin aile bütçesine yansımalarını belirlemek amacıyla "açlık ve yoksulluk sınırı" araştırmasını gerçekleştirmektedir.

Konfederasyonun çalışması, insan onuruna yaraşır bir yaşam sürdürebilmek için yapılması gereken harcama tutarını ortaya koymaktadır. Bu tutar ücret olmayıp, haneye girmesi gereken toplam gelirdir. Resmi verilerde de görüleceği üzere, ülkemizdeki hane halklarının ağırlıklı bölümü çocuklu çiftlerden oluşmakta ve fakat hanede çoğunlukla tek çalışan bulunmaktadır. Ücret neredeyse hanenin tek gelir kaynağıdır.

Ülkemizdeki hayat şartları karşısında yapılması gereken harcama ile ele geçen gelir arasındaki fark çalışan yoksulluğunun boyutunu ortaya koymaktadır. Örneğin, asgari ücretli olarak çalışan bir işçinin eline ayda 846 lira geçerken, tek kişilik hane için yapılması gereken harcama tutarı 1.378,81 lira olarak hesaplanmaktadır. Diğer bir ifadeyle, asgari ücret, bekar bir işçinin yaşama maliyetinin sadece yüzde 61,36'sını karşılayabilmektedir. Asgari ücretli bir çalışanın insanca yaşaması için gereken aylık ücret 532,81 lira eksiktir. Çoğu zaman tek işçinin geçim ücreti ile aile geçinmek durumunda kalmakta ve borçlanarak yaşamını sürdürmektedir.

TÜRK-İŞ'in yaptığı çalışmanın 2014 Mayıs ayı sonuçlarına göre:

- Dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapılması gereken gıda harcaması tutarı (açlık sınırı) 1.157,55 lira,
- Gıda harcaması ile birlikte giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması zorunlu diğer harcamaların toplam tutarı (yoksulluk sınırı) ise 3.770,52 liradır.

Tablo 1: Dört Kişilik Ailenin Açlık ve Yoksulluk Sınırı (TL/Ay)

	Mayıs 2013	Aralık 2013	Nisan 2014	Mayıs 2014
Yetişkin Erkek Gıda Harcaması	281,32	299,01	326,05	324,02
Yetişkin Kadın Gıda Harcaması	230,70	247,18	267,60	264,68
15-19 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	290,35	318,62	344,34	341,96
4-6 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	192,91	216,77	229,17	226,88
Açlık Sınırı	995,28	1.081,59	1.167,17	1.157,55
Yoksulluk Sınırı	3.241,96	3.523,09	3.801,85	3.770,52

* Gıda harcaması tutarı, yuvarlama nedeniyle, toplamda farklı olabilmektedir.

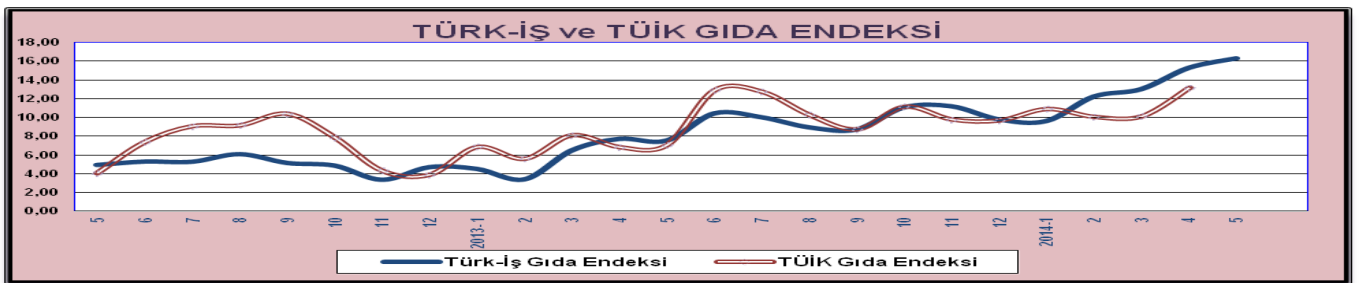
TÜRK-İŞ'in verileri temel alındığında Mayıs 2014 ayı itibariyle "mutfak enflasyonu"ndaki değişim şöyle oldu:

- Ankara'da yaşayan dört kişilik bir ailenin "gıda için" yapması gereken asgari harcama tutarı **bir önceki aya göre** yüzde 0,82 oranında geriledi.
- Yılın **ilk beş ayı** itibariyle artış oranı yüzde 7,02 oldu.
- Gıda enflasyonunda **oniki ay itibariyle artış oranı** -aylık düzeyde fiyatlarda gerileme olmasına rağmen- baz etkisiyle yüzde 16,30 oranında, geçen yılın aynı ayına göre neredeyse iki katı oranında attı.
- **Yıllık ortalama artış oranı** ise yüzde 11,45 olarak hesaplandı.

Tablo 2: Gıda Harcamasındaki Değişim

	Mayıs 2011	Mayıs 2012	Mayıs 2013	Mayıs 2014
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	1,34	-1,52	-1,69	-0,82
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	1,58	-1,60	1,04	7,02
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	6,70	4,97	7,56	16,30
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı (%)	8,49	7,72	5,39	11,45

Mutfak enflasyonu bir önceki aya göre gerilemesine karşın, baz etkisiyle en yüksek oranına çıkmıştır. Aşağıdaki grafikten de görüldüğü üzere, TÜRK-İŞ ve TÜİK gıda endeksinde son oniki ay itibariyle değişim, özellikle son aylarda yükselme eğilimindedir. Ancak önümüzdeki aydan itibaren fiyatlarda gerileme beklenmektedir.

Gıda harcaması çalışmasına temel alınan beslenme kalıbında yer alan ürünlerin fiyatlarında Mayıs 2014 itibariyle gözlenen değişim şöyledir:

- Süt, yoğurt, peynir grubunda; bu ay önemli bir fiyat değişikliği görülmedi. Ancak bazı marketlerde önceden var olan bazı marka ürünlerinin raflarda yer almadığı dikkati çekti.
- Et, tavuk, balık, sakatat, bakliyat gibi ürünlerin bulunduğu grupta; balık mevsiminin sona ermesiyle birlikte, çeşit azalırken, fiyatlarda da artış dikkati çekti. Et ve tavuk ile sakatat ürünlerinin fiyatı aynı kaldı. Geçtiğimiz ay tanesi 1 kuruş ucuzlayan yumurtada 3 kuruş daha fiyat gerilemesi görüldü. Bakliyat (nohut, mercimek, kuru fasulye, barbunya vb) fiyatları ise yine değişmedi.
- Yaş sebze-meyve fiyatı mevsim şartları nedeniyle biraz geriledi ve çeşidi arttı, bu durum mutfak harcamasına olumlu yansıdı. Özellikle patates fiyatındaki gerilemenin etkisi fazla oldu. Ortalama sebze kilogram fiyatı bu ay 3,14 lira olarak hesaplanırken, meyve ortalama kilogram fiyatı (erik, kayısı, şeftali gibi meyvelerin pazar tezgahlarında daha fazla görünmesiyle birlikte) biraz yükselerek 3,68 lira oldu. Hesaplama yapılırken -her zaman olduğu gibi- pazardaki mevsim ürünleri esas alındı ve ürünlerin tek tek ağırlığı yerine genel bir meyve-sebze tüketimi temel alınarak ortalama fiyat üzerinden yapılması gereken harcama tutarına ulaşıldı. Bu ay sebze-meyve ortalama kilogram fiyatı 3,34 lira olarak hesaplandı.
- Ekmek, pirinç, un, makarna, irmik gibi ürünlerin bulunduğu grupta; ekmek fiyatı değişmedi, ancak makarna fiyatı kiloda 20 kuruş arttı. Diğer ürünlerin fiyatı aynı kaldı.
- Son grup içinde yer alan gıda maddelerinden; tereyağı, margarin ve ayçiçekyağı fiyatı değişmedi, zeytinyağı fiyatı ise artış gösterdi. Yağlı tohum ürünlerinden (ceviz, fındık, fıstık, ayçekirdeği vb) fındık ve Antep fıstığı fiyatı arttı. Siyah zeytin fiyatı aynı kaldı, yeşil zeytin fiyatı arttı. Şeker zam görürken tuz fiyatı değişmedi. Reçel ve bal fiyatı arttı, pekmez fiyatı aynı kaldı. Baharat (kimyon, nane, karabiber, vb) ürünleri ile salça fiyatı bu ay yine değişmedi. Aynı şekilde çay ve ıhlamur fiyatı da aynı kaldı.

Konfederasyonumuzca hesaplanan tutarlar ücret düzeyi olmayıp haneye girmesi gereken toplam gelir miktarıdır. Ancak ailede tek çalışan olduğunda, ailenin tek gelir kaynağı da ağırlıklı olarak ücret geliri olmaktadır. Hanehalkının büyüklüğü arttıkça yapılması gereken zorunlu ihtiyaç harcamaları da artmakta ve fakat ele geçen gelir düşük kalmaktadır. Çoğu zaman haneye girmesi gereken gelir ile ele geçen gelir arasındaki fark arttıkça geçim koşullarının yükü de artmaktadır. Bu durum, yoksulluğun boyutunu ortaya koyan önemli bir gösterge olmaktadır.

TÜRK-İŞ'in bu araştırması alanında ilktir ve daha sonra bu alanda yapılan benzeri çalışmalara örnek olmaktadır. "Açlık ve Yoksulluk Sınırı" çalışmasında hesaplamaya temel olan gıda maddelerinin fiyatları, Konfederasyonumuzca piyasadan, market ve semt pazarları sürekli ve düzenli dolaşarak doğrudan tespit edilmektedir. TÜİK tarafından derlenen fiyat verileri kullanılmamakta ve fakat gelişmeleri değerlendirmek ve kıyaslama yapmak için sonradan izlenmektedir. Çalışma bu niteliğiyle bağımsızdır.

Konfederasyonumuz her ayın son haftasında ve TÜİK açıklamasından yaklaşık bir hafta önce hesaplama sonuçlarını kamuoyuna açıklamaktadır ve bu yönüyle, tüketici fiyatlarındaki artış eğilimini yansıtan "öncü gösterge" niteliğini de taşımaktadır.

AÇIKLAMALAR

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine saygın yaşam düzeyi sağlayacak bir gelir elde etmeleri esastır. Yoksulluk, genel anlamıyla, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk sınırı tutarı, bir ailenin, insan onurunun gerektirdiği zorunlu ihtiyaçları karşılayabilmesi için yapması gereken harcama düzeyidir.

Türkiye’de bu konuda düzenli bir çalışma bulunmamaktadır. TÜRK-İŞ, var olan bu eksikliği gidermek amacıyla, Aralık 1987’den bu yana düzenli olarak her ay, gıda harcaması tutarını ve buradan hareketle açlık ve yoksulluk sınırını açıklamaktadır.

Türkiye’de yoksulluk sınırı ve yoksulluğun boyutları ile ilgili ilk resmi çalışma TÜİK tarafından 14 Nisan 2004 günü açıklanan “2002 Yoksulluk Çalışması”dır.

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine yetecek bir ücret almaları gereği açıktır. Ancak temel ihtiyaçların karşılanabilmesini sağlayacak ve refahtan pay almasını mümkün kılacak ücretin hesabı nasıl yapılacaktır? İşçinin yaşam standardını sürdürmesi ya da iyileştirmesi için gerekli olan tutar ne kadar olmalıdır? Kuşkusuz bu ve benzeri soruların cevabını vermek kolay değildir. Gerekli olacak tutarın hesabı, yaşam standardı ve tüketim alışkanlıklarına da bağlı olarak kişiden kişiye, hatta ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir.

İşçinin ailesiyle birlikte, insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi sağlayabilecek harcama tutarını belirlemek için yapılabilecek hesaplamalardan biri, beslenmeye ilişkin ihtiyaçların belirlenmesidir. Dengeli beslenebilmek için, yetişkinlerin ihtiyaç duyacağı kalori miktarı ile çocukların yaşlarına göre gerekli olan kalori miktarının ne olması gerektiği hakkında bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Sağlığın korunabilmesi için bu kalorileri sağlayacak besin miktarları yanı sıra, gerekli protein, yağ ve karbonhidrat miktarları konusunda da belirlemelerde bulunulmuştur. Bu kapsamda, farklı büyüklükteki aileler için toplam besin ihtiyacı hesaplanabilmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasında, dört kişilik bir ailenin, bilimsel olarak belirlenmiş beslenme kalıbı temel alınmaktadır. Anılan beslenme kalıbı, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Teknolojisi Yüksek Okulu’ndan sağlanmıştır. Günlük kalori ihtiyacının hesabında, hem yetişkin kişiler hem de genç ve çocuk nüfus dikkate alınmaktadır. Buna göre yetişkin erkek için 3500, yetişkin kadın için 2300, 15-19 yaş grubundaki erkek çocuk için 3200 ve 4-6 yaş grubundaki çocuk için 1600 kalorilik liste temel alınmıştır.

Çalışmada kullanılan besin grubunda şu besin maddeleri yer almaktadır:

Birinci grupta; süt, yoğurt, peynir... İkinci grupta; et, tavuk, balık, sakatat ürünleri, yumurta, kuru bakliyat (nohut, mercimek, kuru fasulye, barbunya vb)... Üçüncü grupta; meyve ve sebze... Dördüncü grupta; ekmek, makarna, pirinç, bulgur, un, irmik, diğer tahıl unları... Beşinci grupta; tereyağı, margarin, ayçiçeği yağı, zeytinyağı, zeytin, yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık vb), şeker, reçel, marmelat, bal, pekmez, tuz, baharat (kimyon, karabiber, pul biber, nane vb), çay, ıhlamur, salça...

Araştırmada, dört kişilik bir ailenin fizyolojik ihtiyaçları ile tutarlı, yeterli ve dengeli beslenmesini sağlamak için gerekli olan kalori sayısı ve bunu karşılayacak besinlerin cins ve miktarı temel alınmaktadır. Ankara’da çalışanların yoğun olarak alışveriş yaptıkları market ve semt pazarları ayda iki-üç kez dolaşarak fiyatlar derlenmekte ve yapılması gereken asgari düzeydeki gıda harcaması tutarı hesaplanmaktadır.

“Açlık Sınırı” dört kişilik bir ailenin, sağlıklı ve dengeli beslenebilmesi için bir ayda gıda için yapması gereken asgari harcama tutarını tanımlamaktadır.

İnsan onuruna yaraşır düzeyde yaşam sürdürebilmek için gereken harcama tutarı, hiç kuşku yok ki, gıda ile sınırlı değildir. Gıda harcaması yanında giyim, konut, ulaşım ve diğer ihtiyaçlar için gerekli tutarın da ayrıca hesaplanması gerekmektedir. “Yoksulluk sınırı” zorunlu ihtiyaçlar için yapılması gereken toplam harcama tutarını ifade etmektedir.

Gıda dışındaki zorunlu harcamaların tutarını ayrıntılı olarak ve tek tek hesaplamak için kullanılabilecek, “beslenme kalıbı” benzeri bir bilimsel ve objektif yöntem -maalesef- mevcut değildir. Bu tutarın hesaplanmasında, genellikle aile bütçesi yöntemi kullanılmaktadır. Ailelerin elde ettiği geliri ve temel ihtiyaçları için yaptıkları harcamaları gösteren çalışmalardan yararlanılarak bir hesaplama yapılabilmektedir. Diğer bir ifadeyle, ailelerin toplam harcamaları içindeki “gıda” payı temel alınarak gıda dışı harcamalara ulaşılmaktadır.

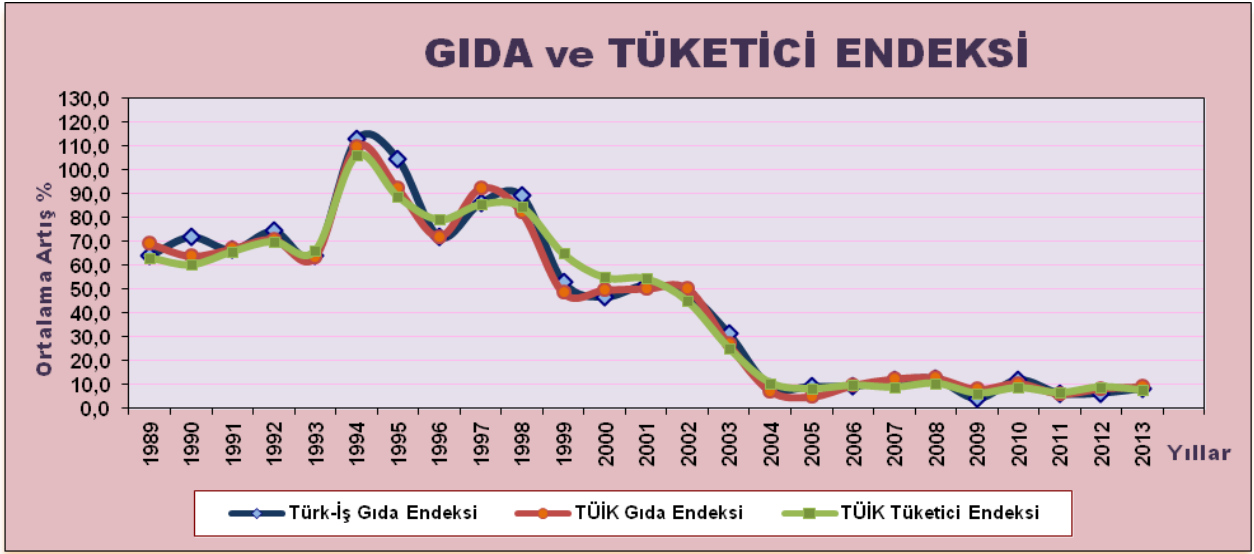
Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından, aile bütçesine yönelik anket çalışması yapılmaktadır. TÜİK, ülke genelinde yaptığı anket ile ailelerin elde ettiği geliri ve tüketim harcamalarını bulmaktadır. TÜİK’in 2003-2004 Hanehalkı Tüketim Harcamaları Anketi’ne göre gıda harcamalarının toplam tüketim harcamaları içindeki payı yüzde 30,70 oranındadır.* Hesaplamalarda bu oran esas alınmaktadır.

TÜRK-İŞ çalışması sonucu açıklanan yoksulluk sınırı tutarı, işçinin eline geçmesi gereken ücret düzeyi değildir. Bu değerlendirme eksik bir yaklaşımın ifadesidir. Yoksulluk sınırı tutarı, ailenin yapması gereken insan onurunun gerektirdiği harcama düzeyidir ve bir bakıma, haneye girmesi gereken toplam gelirin alt sınırını ortaya koyan önemli bir göstergedir. Ancak çoğu zaman, ücretli çalışan ailenin tek gelir kaynağı olduğundan yoksulluk sınırı tutarı olması gereken ücret düzeyi olarak görülmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasıyla hesaplanan gıda harcama tutarında, aylar ve yıllar itibariyle meydana gelen değişimi yansıtan oranları enflasyon verisi olarak değerlendirmek de ihtiyatlı bir yaklaşımı gerektirmektedir.

Konfederasyonumuzun yirmi yedi yıldan bu yana her ay düzenli olarak yaptığı gıda harcaması tutarındaki değişim, bir bakıma TÜİK’in açıkladığı tüketici fiyatlarındaki değişimin yönünü ortaya koyan öncü gösterge niteliğindedir. Nitekim 1988-2013 yıllarını kapsayan dönemdeki TÜİK tüketici fiyatları endeksindeki artış ile birlikte tüketici fiyatları içinde önemli alt harcama grubu olan gıda harcamalarındaki yıllık ortalama değişim TÜRK-İŞ gıda harcaması ile kıyaslandığında -neredeyse- paralel bir gelişme hemen dikkati çekmektedir.

* TÜİK 2005 yılı için bu oranı yüzde 28,3; 2006 yılı için yüzde 28,5; 2007 yılı için yüzde 28,4, 2008 yılı için yüzde 26,6; 2009 yılı için yüzde 26,7; 2010 yılı için yüzde 27,1; 2011 yılı için yüzde 26,2 olarak hesaplamıştır. 2012 yılı için bu oran yüzde 25,1 ve 2013 için yüzde 23,5’dir.

Ancak, yinelemek gerekir ki, bu çalışma, tüketici fiyatları endeksi olarak değerlendirilmemelidir.

Dar gelirli ailelerin elde ettiği gelirin yeterli ve dengeli beslenme için gerekli harcamaları bile karşılayabilecek düzeyde olmadığı açıktır. Aileler, düşük düzeydeki geliriyle beslenme ve beslenme dışı harcamaları karşılayabilmek için çeşitli malların fiyatlarını da dikkate alarak tüketim malları arasında tercihte bulunmak zorunda kalmaktadır. Çoğu zaman fiyatı yüksek olan gıda maddeleri yerine fiyatı düşük olan gıda maddelerini seçmektedir.

Bu durumda olan aileler, büyük bir olasılıkla beslenme dışı harcamalarının (kira, ulaşım, yakıt, elektrik ve benzerleri) bir kısmını da beslenme harcamalarından kısararak elde edebilmektedir. Sonuçta, gelir düzeyinin düşük ve yetersiz olması, dar gelirli kişi ve ailelerin sağlıklı ve dengesiz beslenme yapmasına yol açmaktadır.

TÜRK-İŞ tarafından hesaplanan açlık ve yoksulluk sınırı tutarları ile elde edilen gelir arasındaki fark, çalışanların içinde bulunduğu geçim sıkıntısının boyutlarını ortaya koyan önemli bir gösterge olmaktadır.